

і так далі) і оцінювати культуру, власну творчу діяльність [3, с. 39].

Отже, ми бачимо, що під культурно-історичним середовищем розуміється те, що оточує людину з дитинства: архітектура, побут, вдача, народно-художні промисли, мова і багато що інше. У цьому середовищі дитина набуває етично-духовної сили, вчиться гідності і благородству, залучаючись до культури свого народу. Таке середовище стає невід'ємною частиною його життя. Використання терміну «культурно-історичне середовище» у освітньо-виховному процесі дошкільного закладу, дозволяє розглядати його як освоєння дітьми дошкільного віку предметів, образів, речей - всього того, що доступно дитячому розумінню, що допомагає йому глибше зрозуміти культуру різних народів, «зануритися» в неї.

Таким чином, як умови розвитку у дітей інтересу до національної культури, ми можемо визначити наступні: організацію і побудову наочно-розвиваючого середовища; широке використання ігрової діяльності, образотворчої, музичної, комунікативної, художньо-мистецької. Виділені нами позиції, виховання інтересу, що є умовами, до національної культури, тісно взаємозв'язані і обслуговують розвиток один одного.

Список використаних джерел

1. Білавич Г.С., Савчук Б.П. Діяльнісно-операційний компонент ознайомлення дітей з етноісторією // Етнопедagogічні засади українського дошкільця / За ред. проф. Н. Лисенко. - Івано-Франківськ : Плай, 2008.

2. Етнопедagogічні засади українського дошкільця: навчально-методичний посібник / За ред. проф. Н.В. Лисенко. - Івано-Франківськ : Видавництво «Плай» ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2008.

3. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкільця / Н.В. Лисенко, Н.Р. Кирста : Навчально-методичний посібник. I видання. - К. : Вища школа, 2000.

УДК 371. 134: 009

Швардак Маріанна Василівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,

Глебена Василина Володимирівна,

магістр спеціальності «Початкова освіта»,

Мукачівський державний університет

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ УСПІХУ

В основі педагогіки успіху лежать ідеї *гуманістичної педагогіки*, яка визнає унікальність людської особистості та прагне максимальної реалізації її можливостей. Школа в гуманістичній педагогіці має сприяти створенню умов, за яких досягають усвідомлення та реалізації дитиною своїх потреб та інтересів.

При цьому учень має право на помилки, на вільний творчий пошук, який

педагог стимулює не оцінкою та покаранням, а зацікавленою підтримкою.

Від учителя гуманістична педагогіка вимагає сприймати учня таким, який він є, намагатися поставити себе на його місце, перейнятися його відчуттями та переживаннями, проявляти щирість і відвертість. Педагогічні пошуки забезпечують взаємозв'язок навчання, виховання й емоційної сфери особистості, створення психологічного клімату в класі під час навчально-виховного процесу.

В межах гуманістичної педагогіки реалізують «суб'єкт-суб'єктну» взаємодію, ґрунтовану на саморозвитку учасників освітньої діяльності. Особистісний компонент цього підходу означає, що освіту учня побудовано з урахуванням його минулого досвіду й індивідуальних особливостей.

При цьому освітній процес слід будувати (організовувати) таким чином, щоб кожен учень одержав шанс всебічно розвиватися, ставати особистістю, виявляти свою індивідуальність, тому що індивідуальність, позбавлена можливості проявляти себе в дійсно важливих, значущих не лише для неї, але й для інших, діях починає шукати виходу для себе в дрібницях.

У свою чергу, всебічний розвиток кожного учня із урахуванням його віку, способу та темпу само здійснення (самореалізації) є головним принципом, що обумовлює перспективу саморозвитку, реалізації його сутнісних сил. Усі учні різні з позиції самоздійснення (різного вихідного соціального досвіду, різних сформованих систем відносин, самосвідомості тощо), однак усі рівні з погляду свого права на повноцінний саморозвиток в освітньому процесі.

Інша концептуальна позиція в розумінні педагогічної підтримки пов'язана із *системно-орієнтаційним підходом*, одним із провідних постулатів якого є орієнтація на успіх (досягнення) як домінуючий компонент орієнтаційного поля розвитку дитини. Найважливішим положенням системно-орієнтаційного підходу є пріоритети опертя на внутрішній потенціал розвитку як ключове положення «педагогіки успіху». Зміст виховання в цьому випадку бачимо в тому, щоб із опертям на інтереси дитини створити умови для її самореалізації, самовизначення.

Отже, провідним принципом педагогіки успіху є гуманістичне спрямування освітнього процесу. Цей принцип передбачає створення умов, спрямованих на розкриття та розвиток здібностей учня, його позитивну самореалізацію. *Спрямування, ґрунтоване на повазі та вірі в учня, передбачає:*

– *повне прийняття учня, його почуттів, переживання, бажань.* За силою переживань дитячі почуття не поступаються почуттям дорослого, крім того, через вікові особливості — імпульсивність, нестачу особистого досвіду, слабку волю, переважання почуттів над розумом — переживання учня набувають особливої гостроти та значно впливають на його подальшу долю. Тому педагогові важливо показати, що він розуміє та сприймає учня. Це зовсім не означає, що педагог розділяє вчинки та дії учня, зрозуміти — не означає погодитися;

– *свободу вибору.* Педагог не повинен всіма правдами та неправдами досягати певного результату. Не можна примушувати учня, змушувати

зійтися в чому-небудь.

Будь-який тиск виключений, учень має повне право на власне рішення, навіть якщо з погляду педагога воно невіддале. Завдання вчителя - не змусити учня прийняти запропоноване вчителем рішення, а створити умови для адекватного вибору. Педагог, який думає в першу чергу про встановлення контакту з учнем, який бажає порозуміння, та вважає, що в учня є право на самостійне рішення, має набагато більше шансів на успіх, ніж учитель, стурбований лише миттєвим результатом і зовнішнім благополуччям;

– *розуміння внутрішнього стану учня, що вимагає від педагога вміння читати невербальну інформацію, здатності не акцентувати увагу учня на його негативних якостях;*

– *уміння не лише чути, але й слухати.* Це вимагає від людини вольових зусиль, пов'язаних із розумінням суті того, що відбувається. Від слухача потрібно: своїм видом демонструвати, що він уважно слухає та намагається зрозуміти; не перебивати репліками та розповідями про себе; обійтися без оцінок; оцінні судження замінити невербальним і вербальним відбиттям почуттів оповідача; не давати порад, якщо їх не потребують.

Недотримання цих умов приводить до виникнення психологічних бар'єрів у спілкуванні педагога й учня.

Не менш важливим є інший *принцип педагогіки успіху - принцип співробітництва*, необхідна умова для особистісного самовизначення учнів. Цей принцип сприяє відкриттю перед учнями перспективи зростання, допомагає досягти радості успіху, а також реалізувати одне із головних завдань - допомогти усвідомити свої можливості та повірити в себе, свої сили.

Крім того, для концептуальних ідей педагогіки успіху *вагомим є особистісний підхід* як найважливіший принцип педагогічної науки, що передбачає урахування індивідуальності особистості у вихованні дитини. Саме цей підхід визначає місце дитини у виховному процесі, визнає її активним суб'єктом цього процесу, а отже, зумовлює значущість суб'єкт-суб'єктних відносин.

Принцип позитивного виховного впливу особливо важливий під час роботи з дітьми, поведінка яких ускладнена багатьма зовнішніми та внутрішніми причинами, оскільки дозволяє зняти агресію, подолати ізоляваність і пасивність. Разом із тим шкільний учитель досить часто стикається з іншою проблемою - коли благополучний і в цілому успішний учень вважає, що успіх йому гарантований попередніми заслугами, та перестає докладати зусиль у навчанні, пускає все на самоплив. У такому разі ситуація успіху, створена педагогом, набуває форми своєрідного листкового пирога, де поміж шарами тіста (між двома ситуаціями успіху) розташовується начинка (ситуація неуспіху). На думку *А. С. Белкіна*, радість успіху не повинна породжувати надмірну благодущність, а страх можливої поразки - паралізувати волю.

Педагог не повинен підігравати учневі, цілком підлаштовуватись під його інтереси та настрої. Слід відзначати лише реальні досягнення, виділяти

найбільш удалі елементи. Необхідно сприяти успіхові, інструктувати й організовувати діяльність дітей у найоптимальніших способах його виконання («спробуй почати...», «можливо, вийде краще, якщо дотримувати такого плану...» тощо).

З огляду на це позначимо новий *принцип - поєднання ситуацій успіху та неуспіху*. Цей принцип передбачає, що успіх не може бути безкінечним. Існує (або повинен існувати) неуспіх, він неминучий, бо без нього успіх втрачає свою радісну суть. У цьому сенсі *ситуація неуспіху* - це суб'єктне емоційне переживання незадоволення собою під час і в результаті здійснення діяльності. Її не можна розглядати у відриві від ситуації успіху, а тільки як етап під час переходу від одного успіху до іншого. Наприклад, якщо учень не перебуває на п'єдесталі своїх особистих індивідуальних перемог, якщо його життя безрадісне та монотонне, то для нього не можна створювати ситуацію неуспіху.

Складно переоцінити стимулювальну роль неуспіху в цілій низці ситуацій. Успіх може розпестити особистість, неуспіх - сформувати її кращі якості. Одне без іншого не існує, точніше, не повинно існувати. Як вважає *А.С. Белкін*, неуспіх (власний) любити не можна, радості він не приносить, але зважати на нього слід. Саме тому вчителю важливо знати якості особистості, що сприяють (перешкоджають) досягненню успіху (*див. табл. 1*).

Таблиця 1

Якості особистості, що сприяють/перешкоджають досягненню успіху

Якості особистості, Що сприяють досягненню успіху	Якості особистості, Що перешкоджають досягненню успіху
Інтернальність - висока відповідальність за життєві ситуації, розгляд себе, своїх дій джерелом і причиною успіхів і невдач	Екстернальність - процес і результат розгляду зовнішніх факторів як причин і джерел власних успіхів і невдач
Середній або високий рівень потреби в досягненнях	Низький рівень потреби в досягненнях
Помірна особистісна тривожність	Низька або висока особистісна тривожність
Адекватна самооцінка	Завищена або занижена самооцінка
Сформовані загальнолюдські цінності: доброта, гуманізм, справедливість, жаль стосовно ближніх	Егоїзм, підозрілість, закритість, орієнтація на власне «Я»
Високий рівень фізичного та психологічного здоров'я	Низький рівень фізичного та психологічного здоров'я
Високий або середній рівень комунікативних умінь	Низький рівень комунікативних умінь
Сформовані вміння самостійної оцінної та рефлексивної діяльності учнів	Низький рівень рефлексивних і оцінних умінь
Інтегрована якість - соціальний оптимізм, прагнення до досягнення успіху	Інтегрована якість - соціальний песимізм

Список використаних джерел

1. Белкін А. С. Ситуация успеха. Как ее создать? / А. С. Белкін. – М. : Просвещение, 1991. – 169 с.
2. Калошин В. Ф. Як створити ситуацію успіху в навчанні? / В. Ф. Калошин // Виховна робота в школі. – 2012. – №3. – С.2-8.
3. Карпенко Т. Створення ситуації успіху: формування ключових компетентностей / Т. Карпенко // Початкова освіта. – 2013. – №1-2. – С.2-5.

УДК 372.3:004

Швардак Маріанна Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Парносова Вікторія Олександрівна,
магістр спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет

АЛГОРИТМІЧНА КУЛЬТУРА В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Алгоритмічна культура розглядається нами як сукупність специфічних знань, умінь і навичок, потрібних для розкриття сутності та властивостей алгоритму, оволодіння способами його запису, основними типами алгоритмічних процесів, що на сучасному етапі розвитку суспільства мають бути невід’ємною складовою загальної культури кожної людини [1, с.19].

В основі алгоритмізації лежать правила, що упорядковують діяльність при вирішенні певного завдання. Виникає питання: чи не призведе «алгоритмізація» до «шаблонізації» мислення, до пригнічення творчого потенціалу учня? Відповідь однозначна: не призведе. Адже велике місце у навчанні займає напрацювання певних навичок, які повинні здійснюватися автоматично, наприклад, читати і писати. Це навички важливі не самі по собі, вони є необхідним компонентом будь-якого творчого процесу. Творчий процес неможливий, якщо його окремі елементи не автоматизовані.

Формування алгоритмічної культури – це цілеспрямований процес інтелектуального розвитку особистості, виявлення соціально значущих мотивів її діяльності. Однією з визначальних умов становлення алгоритмічної культури є потреба особистості в гармонійному поєднанні інтелектуальних здібностей і духовних засад. Тому її обов’язковими компонентами мають бути, з одного боку, інтелектуальний розвиток (знання, уміння й навички, способи творчої діяльності, здатність до самоорганізації), з другого – особистісні мотиви (пізнавальні, моральні інтереси).

Алгоритмічна лінія починає розвиватися в початкових класах, учні молодшого віку вивчають найпростіші алгоритми виконання арифметичних операцій, вони оволодівають навичками виконання послідовних дій при розв’язуванні різних задач і вправ з натуральними числами, дотримуючись чіткого виконання порядку дій. Це можна розглядати як пропедевтику

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>